

עלון דברי חיים לחג הפסח

"הא שתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל"

ידועה השאלה למה מזכירים קטע זה בלשון ארמית הרי אמרו חז"ל בסוטה שלעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמית דאמר רבי יוחנן כל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת מזקקין לו לפי שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי?

במס' שבת דף י"ב איתא שכאשר נכנסים לבקר את החולה אפשר לבקש צרכיו בלשון ארמית כי הקב"ה יושב למעלה ממראשותיו של החולה, ואין המתפלל צריך שמלאכי השרת יכניסו את תפילתו לפניו מן הפרגוד, אלא התפילה הולכת מיד לפני הקב"ה.

בויקרא רבה [ל"ד] איתא "אמר ר' אבין העניי הזה עומד על פתחך והקב"ה עומד על ימינו דכתיב "כי יעמוד לימין אביון" [תהילים ק"ט] אם נתת לו – דע מי שעומד על ימינו ונותך לך שכרך...".

ואף אנו בליל הסדר לאחר שאומרים "כל דכפין ייתי ויכול" ומזמינים בזה את העניי, הרי אפשר לבקש שה' יביא את הגאולה בלשון ארמי, כי ה' עומד לימין האביון והתפילה הולכת ישיר להקב"ה, גם בלי עזרת המלאכים...

מהרי"ד מבעלזא

"רשע מה הוא אומר : מה העבודה הזאת לכם"

לשון שאלת הרשע מצאנו בפר' בא "והיה כי יאמרו עליכם בניכם המ עבודה הזאת לכם", אמנם מאיפה יודעים שזו היא שאלת הרשע?

יש לשים לב לשינוי הלשון שבפס' אחר בפר' זו כתוב "והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת". וההבדל הוא כך שהרשע אינו שואל אלא אומר כמ"ש "כי יאמרו עליכם בניכם", ואילו הבן השני שואל כמ"ש "והיה כי ישאלך בנך".

והוסיף על זה האדמו"ר רבי אהרן מבעלזא זיע"א דהנה בתשובה לבן החכם אומרים "ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין", ולכאורה צ"ב שהמילים "כהלכות הפסח" מיותרות?

איתא בהוריות דף י' עה"פ "כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם" משל לב' בני אדם שצלו פסחיהם א' אכלו לשום מצוה וא' אכלו לשום אכילה גסה, זה שאכלו לשם מצוה "צדיקים ילכו בהם", וזה שאכלו לשם אכילה גסה "ופושעים יכשלו בהם".

נמצא שגם בעשיית הקרבן יש לקיים את המצוה או כצדיק או כרשע.

וזו כוונת בעל ההגדה "ואף אתה אמור לו" באמירה רכה "כהלכות הפסח" כשם שבעשיית קרבן פסח שייך להיות צדיק או רשע, כך כאשר שואלים שאלות ניתן לשאול או כצדיק או כרשע, ורק מאחר שהבן החכם ששאל כצדיק משיבים לו כהוגן, אבל לרשע שאין בדעתו לקיים מצות ה' מקהין את שינוי למרות שלכאורה גם הוא שואל אותה שאלה...

כמוצא שלל רב

"ארמי אבד אבי"

מי שמתנהג כארמי כלומר ברמאות, מאבד את הזכות אבות שלו!

חידושי הרי"ם

"אילו עשה באלהיהם ולא הרג את בכוריהם דיינו"

לכאורה קשה שהרי הסדר הכתוב בפס' הוא הפוך ממה שכתוב בפר' בא "ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והכיתי כל בכור בארץ מצרים ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים" שהקדים הכתוב הריגת הבכורים לעשיית השפטים באלילי מצרים, ולמה בעל ההגדה היפך את סדר הכתוב?

הסיבה שהקב"ה הרג את הבכורים הוא משום שבזמנם עבודת האילים היתה נעשית ע"י הבכורים שהיו משמשי העבודה זרה, והקב"ה רצה לבער רוח הטומאה מן הארץ, ולכן הרג את בכוריהם ועשה שפטים באלהיהם.

בעבודה זרה דף נ"ב איתא לגבי ביטול עבודה זרה שאם ביטל את הע"ז ביטל בזה את משמשיה, אבל אם ביטל רק את משמשיה עדיין אין בכך ביטול הע"ז עצמה.

לכן אם היה הקב"ה עושה שפטים באלהי מצרים ובזה יבטל את הע"ז, אז לא היה צריך לבטל את משמשיה דהיינו להרוג את הבכורים. לכן הקב"ה הקדים להרוג את הבכורים, ורק לאחר מכן עשה שפטים באלהיהם כדי להינקם הן מהאילים והן מהבכורים.

זו כוונת בעל ההגדה "אילו עשה באלהיהם" וממילא היו מתבטלים משמשיה, ואם היה עושה כן אז "ולא הרג את בכוריהם - דיינו".

האדמו"ר שר שלום מבעלזא זיע"א

"מצה זו שאנו אוכלים על שום מה"

אין אנו אומרים "מצה זו על שום מה אוכלים", משום שאף אם לא נבין את טעם המצוה נקיים "מצה זו שאנו אוכלים" רק לרווחא דמילתא שואלים "על שום מה"

מהר"ם מלובלין

"הלל"

הלבוש ביאר למה בליל פסח חולקים את ההלל לב' חלקים שהחלק הראשון של ההלל אומרים במגיד והחלק השני בהלל, וביאר הלבוש שמשום שבמגיד שעוסקים ביציאת מצרים אז מביאים את חלק ההלל המדבר גם על יציאת מצרים, אמנם החלק השני של ההלל שמדבר על הגאולה העתידה, זה קבענו בסוף הסדר שאז מתפללים על הגאולה העתידה כמו שאומרים "שפוך חמתך"... אמנם הקשה המהרי"ד מבעלזא שעדיין יש לתת טעם למה שמפסיקים בינהם באכילה ושתייה ?

וענה לו אביו רבי יהושע מבעלזא ע"פ המשא ומתן שהיה לו עם אביו השר שלום מבעלזא על ברכת "אלוקי נשמה" ששאל רבי יהושע מבעלזא מי אומר "אלוקי נשמה", אם נאמר שהנשמה אומרת את זה, הרי הגוף הוא חמור עכור, וכי יש בו כח להלל ליוצרו ? ואם נאמר שהנשמה אומרת את זה, א"א שהרי אומרים "נשמה שנתת בי" ? והשיב לו השר שלום שאם אדם זוכה ללכת בדרכי ה' ולקיים כראוי את כל חלקי התורה הקדושה, אז הגוף מזדכך ונהפך לצורה ויש לו חיות לפאר ליוצרו על שה' נתן בתוכו את הנשמה שעל ידה הגיע הגוף למדריגה זו. והוסיף על כך המהרי"ד שענין זה שמגשמיות נעשה רוחניות הוא דבר פלא, וכמו שכתב המג"א [או"ח ו', ד'] שלכן אומרים בברכת "אשר יצר" "ומפליא לעשות". ונראה שלכן מסמיכים ברכת "אלוקי נשמה" לברכת "אשר יצר" כי לאחר שאנו משבחים את הקב"ה על שהוא איפשר לעשות מדבר גשמי דבק רוחני, הרי לכך נזדכך גופם של צדיקים עד שגם הוא משבח את יוצרו ואומר "אלוקי נשמה שנתת בי". ומסיים המהרי"ד שמשום זה בליל הסדר שבו אנו במדריגת המלאכים ומקיימים בסעודה זו מצוות דאורייתא ודרבנן ע"י אכילה ושתייה בכונה זכה וטהורה, לכן מכניסים סעודה זו בתוך ההלל כי גם הסעודה שהיא פעולה גופנית נחשבת בלילה זה לשירות ותשבחות !

מהרי"ד מבעלזא זיע"א

"אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב"

כוונת הפייטן היא : אל תתמה על מה שאנו מתפללים עכשיו בליל יום טוב שהקב"ה יבנה לנו את בית המקדש והרי בנין בית המקדש אינו דוחה לא שבת ולא יו"ט ? כי על כך אשיב ואומר לך "אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב" והקב"ה יכול לבנותו גם ביום טוב !

נפתלי שבע רצון

"אחד מי יודע ? אחד אני יודע אחד אני יודע אחד אלקינו שבשמים ובארץ"

בבראשית נאמר "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד" ומבאר המדרש למה נקט "אחד" ולא נקט "ראשון" כמו שנקט בשאר הימים "שני, שלישי...", וביאר המדרש שבמילת "אחד" רמוז שהקב"ה היה יחיד בעולמו, כי המלאכים לא נבראו אלא ביום שני. וזו שאלת בעל ההגדה "אחד מי יודע" כלומר מי יודע למה כתוב "יום אחד" ולא כתוב "יום ראשון" ? ועל כך הוא משיב "אחד אני יודע" שלכן כתוב "יום אחד" לומר לך ש"אחד אלקינו בשמים ובארץ" !

ערבי פסחים

סיפור השבוע

מסופר על הרב נפתלי מרופשיץ שהביא סתירה בדברי הרמב"ם שמצד א' הרמב"ם כותב שאפ' עני שבשיראל חייב בד' כוסות וצריך הסיבה, ומצד ב' כותב הרמב"ם שאסור לגזול אפ' פחות מש"פ, וא"כ קשה איך העני יקיים מצות ד' כוסות אם אין לו כסף, הרי יהא מחוייב לגזול ואסור לגזול ? ואמר הגדול ששאלה זו יתרוצו בעצמם העשירים ע"י שיתנו לעניים קמחא דפסחא.

פינת ההלכה – לראות את עצמו כאילו יצא או להראות ?

"בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים"

הרמב"ם שינה מלשון המשנה והוסיף עליה שכתב "בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים שנאמר "ואותנו הוציא משם... ועל דבר זה צויה הקב"ה בתורה "וזכרת כי עבד היית במצרים" כלומר כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדית". מצינו כאן ב' שיינויים א' שכתב "להראות" במקום "לראות", ב' שהוסיף "כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים". ויש בו נ"מ למעשה כי "לראות" הוא חובת הלבבות כמו שגצב האבטדרהם על ההגדה "שיראה ויביט בעצמו כאילו הוא היה עבד ויצא לחירוש ממצרים, אבל "להראות" הוא כבר בדרך של עשיית מעשה שיראה כי העושה יצא ממצרים. ולכן ממשיך הרמב"ם "לפיכך כשסועד אדם בלילה הזה, צריך לאכול ולשתות והוא מיסב דרך חירות", שיסוד ב' מצוות אלו הסיבה וד' כוסות הוא כדי להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא ממצרים. כצבת החיד"א בבתי נפש שבכל דור ודור חייב אדם פירוש לא סגי במחשבה ובלבו שיקבע בליבו כאילו הוא יצא ממצרים ושמח בלבו, אלא צריך להראות בהלהבות הגוף שיכיו וידעו כל היושבים בביתו מתנועת שמחתו וגופו שהוא עשה לשם שמים.

חידושי מרן הגרי"ז הלוי הל' חמץ ומנצה פ"ז ה"ו – בתי נפש להחיד"א

פסח כשר ושמח !

יוצא לאור לעילוי נשמת הרב אהרן סלחא בן רחל זצ"ל. ת.נ.צ.ב.ה. לכל ענייני העלון נא לפנות לטל' 06.75.45.22.47